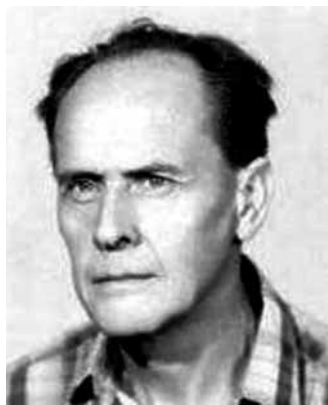

ZA JAROMÍREM LOUŽILEM (1926–2013)

Do bytu v Soukenické ulici se mi vlastně příliš nechtělo. Pana doktora Loužila jsem osobně dosud neznal, ale dobře jsem věděl o jeho pracích zabývajících se – tehdy a vlastně dodnes poměrně málo – frekventovaným zkoumáním česko-německé kulturní výměny v 19. století. Na radu Alexandra Sticha (a snad i jeho zprostředkováním) jsem

se nakonec ale s tlukoucím srdcem přece jen vypravil konzultovat téma své disertační práce. Či spíše řečeno katalog možných témat, od velmi obecných týkajících se například zemského patriotismu v české literatuře až po velmi speciální (napadá mě ohlas mého tehdejšího čtení studií o německé barokní literatuře od H. Cysarze v době jeho pražského působení a jejich možné afinity k barokologickému bádání V. Černého a Z. Kalisty). V bytě s knihovnými policemi až ke stropu, prosklennými regály se starými tisky a velkými okny vedoucími na jih mě s jistou zdrženlivostí a střízlivostí přivítal asketicky vyhlížející muž, který mně nabídl kávu („mám jen tureckou“) a hned poté bez okolků začal pročítat a komentovat zelenáčovy návrhy. Některé komentoval souhlasně, některé nikoliv. Nad několika váhal, vyžádal si čas na úsudek, „musím se na ně připravit“. Jako by mimochodem zmínil téma Bolzanovi čeští žáci. „Nemyslete si,“ vysvětloval, „tady nejde jenom o vypočítávání vlivů, registraci návštěv přednášek, kontaktů. Je to téma koncepční, zasahující do filozofie, pedagogiky, historie vědy, literární historie. Této práce se zoufale nedostává.“ Vysvětloval jsem, poněkud zahanbeně, že nejsem filozof, teolog ani pedagog. „Škoda,“ zareagoval a mávl rukou ke vzorně srovnané knihovně s dosud vydanými Bolzanovými spisy, „byl bych rád, kdyby se tomu věnoval někdo z mladých.“ Nevěděl jsem, jak mám na tuto skrytou pobídku reagovat. Půjčil jsem si od pana doktora překlad povídky Uffo Horna Pašerák s jeho doslovem (a pečlivě zaznamenanými rukopisnými poznámkami o česko-německém poměru v revoluci 1848/49) a monografii Eduarda Wintera o době předbreznové v Rakousku (s věnováním) a rychle jsem odešel.

Disertaci jsem nakonec psal o době raně novověké. Pan doktor se nikdy k našemu iniciačnímu rozhovoru nevrátil. Přesto jsem cítil, že bych neměl celou záležitost pustit z hlavy. O něco později, na začátku nového tisíciletí, se zdálo, že by mohla vyjít Loužilova edice Čeští hegelovci s obsáhlým komentářem, kterou připravil kdysi pro Odeon. S panem doktorem knihu redigoval a analyzoval Michal Pacvoň, filozof (konečně!) a překladatel. Od Michala vím, že nabídka zabývat se Bolzanem padla i v jeho případě, avšak redaktor publikace se chtěl nadále věnovat překládání a výklad francouzské filozofie posledních padesáti let a teorii filmu. Kniha nakonec kvůli nedostatku finančních prostředků a nezájmu nakladatele nevyšla, rukopis si pan doktor vyžádal – jistě zklamán, ale nestěžoval si – zpět.

Při jedné návštěvě v Soukenické mluvil pan doktor o rodné Jaroměři a severovýchodních Čechách. Zmínil, že i zde lze najít osobnosti, které se vypořádávaly s Bolzanovým odkazem, byť nepřímo, a jako příklad uvedl Michala Šilorada Patrčku. Věděl jsem, že o tomto samoukovi, literátu, mnemonikovi a vynálezci napsal článek, kde se věnoval jeho pedagogickému působení v josefovské vojenské pevnosti. Jako trest za publikované a rozšiřované básně s neskrývaně sociálním tónem musel totiž Patrčka narukovat. Nevěděl jsem ale, že o něm napsal knihu, která měla vyjít v Knižnici Nakladatelství Lidové noviny. To ve své skromnosti zcela zamlčel. Kniha nevyšla, nestěžoval si.

Až dnes si uvědomuji, jak bylo pro něj, předního bolzanovského badatele, právě toto téma důležité, jak za něj ručil, a to i osobně, nejen symbolicky. A sice i „svou situovaností ve světě“, jak by mohl říci. Dnem (8. ledna 1926) a místem svého narození, rodinným zázemím (uměnímilovným otcem-lékařem a odbojářem), válečným totálním nasazením, poválečnými studii filozofie, knihovnictví a sociologie, dobrovolným odchodem z místa asistenta Katedry filozofie FF UK na počátku 50. let, návratem do rodného kraje a působením v knihovnách a muzejních institucích, a konečně dlouholetým angažmá v Památníku Národního písemnictví (předtím krátce v Literárním archivu Národního muzea). A především volbou témat: koncepčně pojatým zájmem o německou a rakouskou filozofii 19.–20. století (a četnými překlady z G. W. F. Hegela, F. H. Jacobiho, I. Kanta, M. Schelera, ale i G. A. Lindnera) a stále se vracející problematikou nacionalismu a česko-německých vztahů (monografie o B. Bolzanovi, I. J. Hanušovi, Fr. Th. Bratrankovi, studie o B. Balbínovi, J. Jungmannovi, J. E. Purkyňovi, R. M. Rilkeovi, F. X. Šaldovi). A tématem Bolzano a jeho žáci, k němuž jakoby se celý život vztahoval. A to nikoliv jen apologeticky, jak je patrné ze studií o *Bernard Bolzanovi a RKZ*, týkajících se *Václava Aloise Svobody a Josefa Lindy*, ale vždy komplexně, zaujatě a nanejvýš fundovaně.

1. srpna 2013 Jaromír Loužil zemřel. Zprávu o jeho smrti jsem se dozvěděl později, poslední rozloučení se konalo v úzkém rodinném kruhu.

Bude platit i v Loužilově případě, co napsal kdysi Eduard Goldstücker o díle Otokara Fischera: „*Zůstalo jako dědictví nám i příštím, ale zůstalo také ležet; dědicové je dosud nevzali v užívání*“?

Václav Petrbok

Z dědictví Jaromíra Loužila, které dokládá jeho pozoruhodný rozhled, nezůstalo dochováno pouze jeho dílo literární, ale rovněž pozoruhodná knižní sbírka, která zrcadlí jeho odborné zájmy. Ta byla bezprostředně od Jaromíra Loužila zakoupena Knihovnou Národního muzea v roce 2000 a se svými 285 signaturami představuje spíše menší, o to však pečlivěji vybraný knižní fond.

Těžiště Loužilovy knihovny spočívá zcela jasně v jazykově české evangelické literatuře především 18. století, vydávané v zahraničí, nejčastěji v Berlíně, v Halle nad Sálou, v Drážďanech či v Bratislavě, tehdejší Prešpurku, a tajně pašované do Čech, kde si měla najít cestu k tajným evangelíkům. Vedle třetího vydání *Bible hallské* z roku 1766

a tamtéž vydaného *Nového zákona s Žalmy* z roku 1744, tvoří zahraniční evangelickou produkci v Loužilově knihovně především berlínské edice katechismu (1748) a kancionálu (1754?) Jana Theophila Elsnera a *České konfese* (1748), drážďanské vydání *Celého žaltáře krále a proroka Davida* (1781) a přešpurská *Sumovní postilka* (1779) Daniela Sartoria, *Zahrádka rajská* (1782) Johanna Arndta a *Jádro všech modliteb* (1779) Daniela Stránského. Významně jsou zastoupena rovněž komeniana, a to jak náboženské spisy, tak mnohem hojněji jeho jazykové učebnice *Janua linguarum* a *Orbis pictus*.

Zajímavou skupinu tvoří také knížky lidového čtení, dochované bohužel torzovitě. Historie o vizigótském králi Wambovi, Ezopovy bajky, česká a německá verze příběhu *O ctné a šlechtné panně Meluzině* Jana z Arrasu, torzo Till Eulenspiegelových příběhů, blíže neidentifikovatelné torzo kratochvilné kroniky, *Historie o trpělivé hraběnce z Brabantu jménem Jenovéř* od Martina z Cochemu a kratochvilná knížka *Černý muž*.

Loužilova knihovna mapuje zevrubně rovněž kulturně společenské dění v Čechách 19. století, především spor o Rukopisy a aktuální jazykově českou básnickou produkci, ať už šlo o původní tvorbu, nebo literaturu překladovou.

Co do proveniencí, tvoří Loužilova knihovna skutečně pestrý fond. Základem knižní sbírky Jaromíra Loužila byl soubor knih, které podědil po svém otci, jaroměřském lékaři Janu Loužilovi, jehož typografické exlibris nese většina dochovaných knih fondu. Sedm knih bylo zakoupeno pro-

střednictvím známého kolínského antikvariátu „V. a V. Straka“. *Práva a zřízení zemská Království českého* Kristiana z Koldína ve Veleslavínově edici z roku 1594 jsou vázána v pergamenové vazbě bohatě zlacené s heraldickým supralibros Jaroslava Bořity z Martinic s vročením 1621. Na předním přidešti téže knihy je vlepeno grafické heraldické exlibris Františka, hraběte Harracha. *Cithara Sanctorum* v lipské edici z roku 1737 se podle přípisů na přední předšádce a následujícím vakátu tradovala ve starobylé evangelické rodině Molnářů jako rodové dědictví patrně již od svého vydání a jako svatební dar ji do knihovny přinesla Anna Molnářová, která se provdala za Jana Loužila, Jaromírova otce. Z molnářovské knihovny pochází rovněž králické *Písně duchovní evangelistské* z roku 1615. Řada dalších knih nese dosud neidentifikovaná rukopisná exlibris a dedikace.

Pracovníci oddělení rukopisů a starých tisků Knihovny Národního muzea dokončují v současnosti katalogizaci tohoto bezesporu zajímavého knižního fondu. Katalogizační záznamy obohacené o provenienční údaje v knihách budou v dohledné době zveřejněny v online katalogu starých tisků.

Richard Šípek

